

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ (ΕΜΠ)

Σχολή Πολιτικών Μηχανικών

ΠΜΣ «Επιστήμη και Τεχνολογία των Υδατικών Πόρων»

Γεώργιος Καρακατσάνης

Οικονομολόγος

Υποψήφιος Διδάκτωρ ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών

***Ιδιωτικοποίηση πόρων, υποδομών και υπηρεσιών νερού:
Επιδράσεις στην κοινωνική ευημερία***

Παρουσίαση για την επιστημονική εσπερίδα με θέμα:

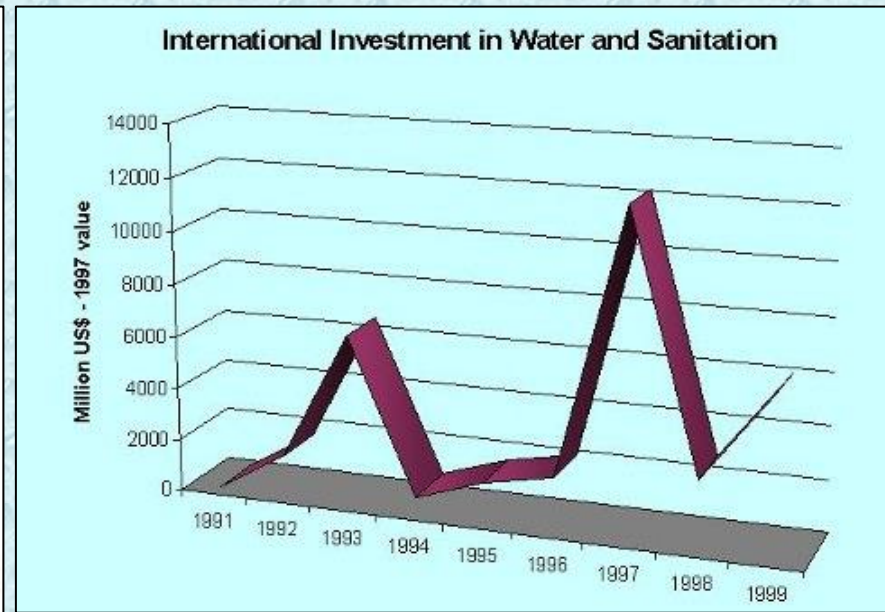
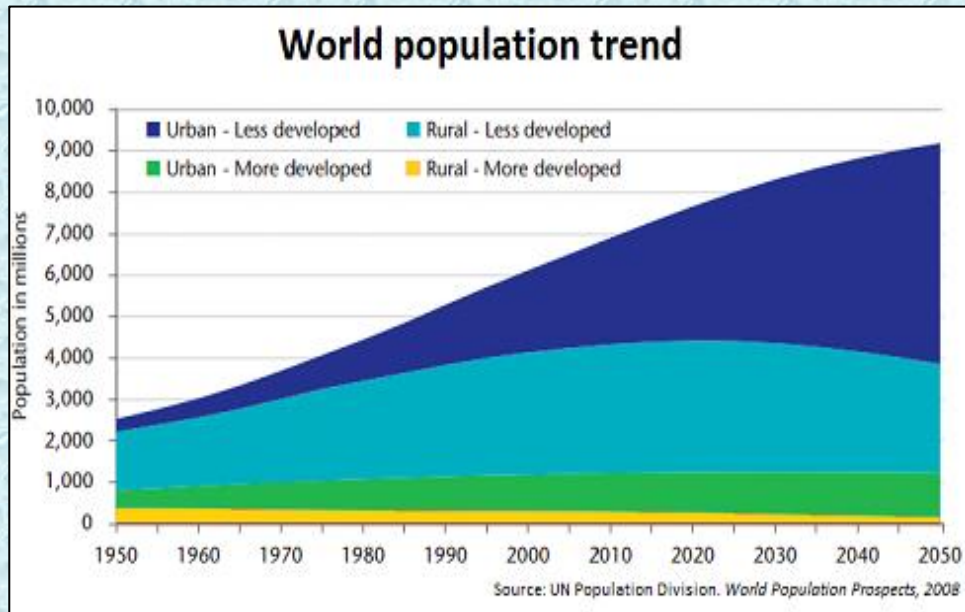
Υδατικοί πόροι, υποδομές και υπηρεσίες νερού: Ιδιωτικοποίηση ή κοινωνικοποίηση;

Αθήνα, 4 Ιουλίου 2013

Η ανάμιξη των ιδιωτών στις υποδομές νερού: Ιστορικές περιπτώσεις

- **Αρχαία Ελλάδα:** Σύμβαση του Χαιρεφάνους για την αποξήρανση της Λίμνης των Πτεχών (4^{ος} αι. π.Χ., πιθανόν η σημερινή Λίμνη του Δυστού) στην Εύβοια. Η πρώτη γνωστή σύμβαση *Build, Operate and Transfer* με εξαιρετική λεπτομέρεια (Tassios 2006)
- **Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία:** Το νερό είναι κοινό αγαθό για τους πολίτες. Οι πιο εύποροι πολίτες χρηματοδοτούν δημόσια υδρευτικά έργα, προκειμένου να απολαμβάνουν το προνόμιο της ιδιωτικής ύδρευσης (Prasad 2007)
- **Βυζαντινή Αυτοκρατορία:** Επιτρέπεται η κατασκευή ιδιωτικών δικτύων, αλλά απαγορεύεται αυστηρά η άντληση νερού από δημόσιες πηγές (καθορισμός δημόσιας παροχής) για ιδιωτικές χρήσεις, ειδικά στην Κωνσταντινούπολη (Wilson 2012)
- **Μεσαίωνα:** Μονάχα το Δουβλίνο διαθέτει δημόσιες βρύσες από τον 13^ο αι. μ.Χ.. Οι υπόλοιπες πόλεις (π.χ. Λονδίνο) εξυπηρετούνται κυρίως από πλανόδιους μεταφορείς (Prasad 2007)
- **Βιομηχανική Επανάσταση:** Η εισήγηση του Edwin Chadwick (1848) για την αύξηση της παραγωγικότητας των εργατών στα πλαίσια του αναδυόμενου διεθνούς καταμερισμού της εργασίας, τεκμηρίωσε την ανάγκη κατασκευής υποδομών νερού μεγάλης κλίμακας με συμμετοχή ιδιωτών (Prasad 2007)

Αστικοποίηση του πληθυσμού και επενδύσεις σε υποδομές νερού

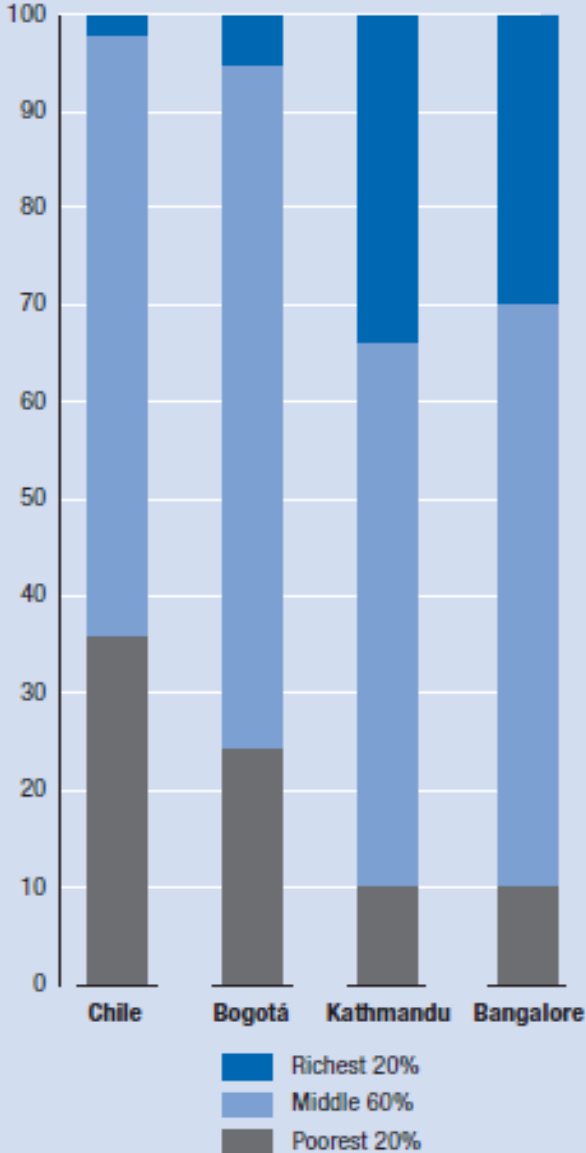

Πηγή: http://www.thewaterpage.com/int_companies1.htm

- Κλιμακούμενη μεταφορά των βιομηχανικών δραστηριοτήτων από την Δύση, στην Ανατολή (Κίνα, Ινδία) και τον Νότο (Ν. Αμερική, Ν. Αφρική)
- Η βιομηχανική δραστηριότητα ενισχύει την ανάπτυξη χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στα αστικά κέντρα. Δημιουργία μεσαίων αστικών τάξεων με αυξανόμενα εισοδήματα
- Αύξηση του πληθυσμού των αστικών κέντρων → μείωση του αναμενόμενου μέσου κόστους επένδυσης σε δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης (οικονομίες κλίμακας)
- Αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων σε υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης μεγάλης κλίμακας κατά την δεκαετία 1990-2000

Διαλέγοντας τα καλύτερα κεράσια... (Στρατηγική “Cherry Picking”)

Distribution of water subsidies (%)

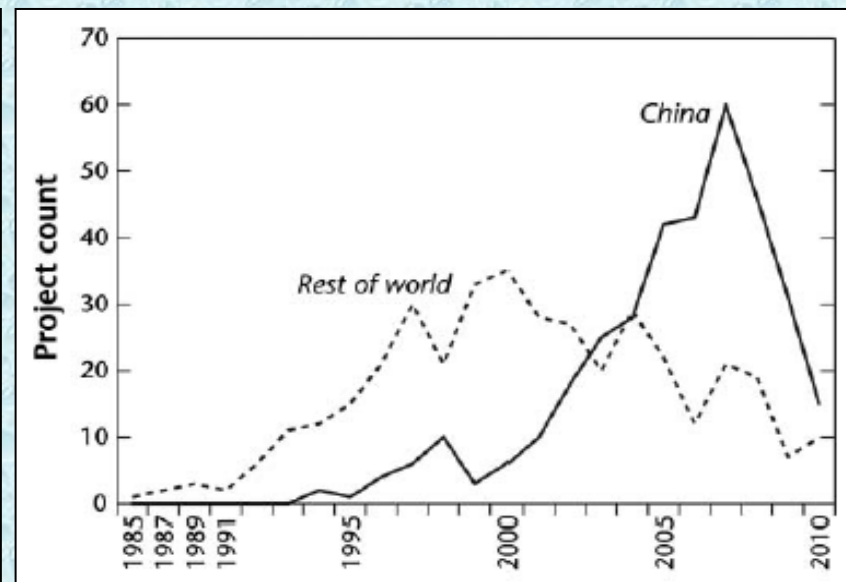
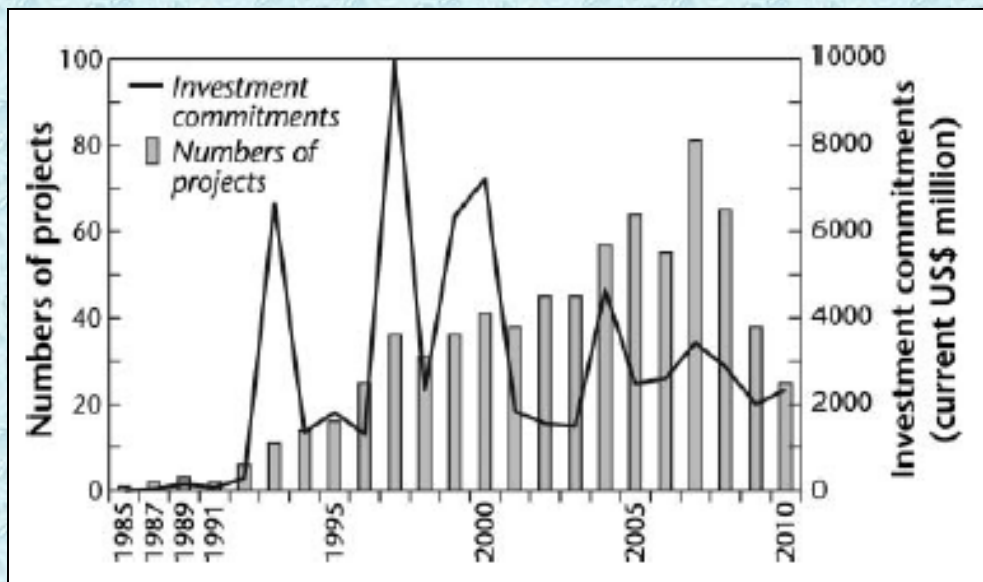
Πηγή: *Human Development Report 2006*

Ποιός σπέρνει και ποιός δρέπει;

- Η ραγδαία οικιστική ανάπτυξη ενισχύθηκε από τις κρατικές επιδοτήσεις για την κατασκευή υδρευτικών δικτύων, οι οποίες ωστόσο κατανέμονταν κυρίως στα μεσαία και πλούσια εισοδήματα
- Οι ιδιωτικές εταιρείες νερού επένδυσαν μονάχα στις περιοχές μεσαίων και υψηλών εισοδημάτων (cherry picking), αποκλείοντας πρακτικά το φτωχότερο 20% του πληθυσμού που διέμενε στα περίχωρα
- Ανάπτυξη «υδρο-μαφιών» που προκαλούσαν φθορές στα δίκτυα, αναλαμβάνοντας την άτυπη παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και υγιεινής στους φτωχούς

Είναι η διεθνής τάση μείωσης των ιδιωτικοποιήσεων των υποδομών νερού παραπλανητική;

Αριθμός και αξία επενδυτικών σχεδίων υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης 1985-2010. Πηγή: Bakker 2013

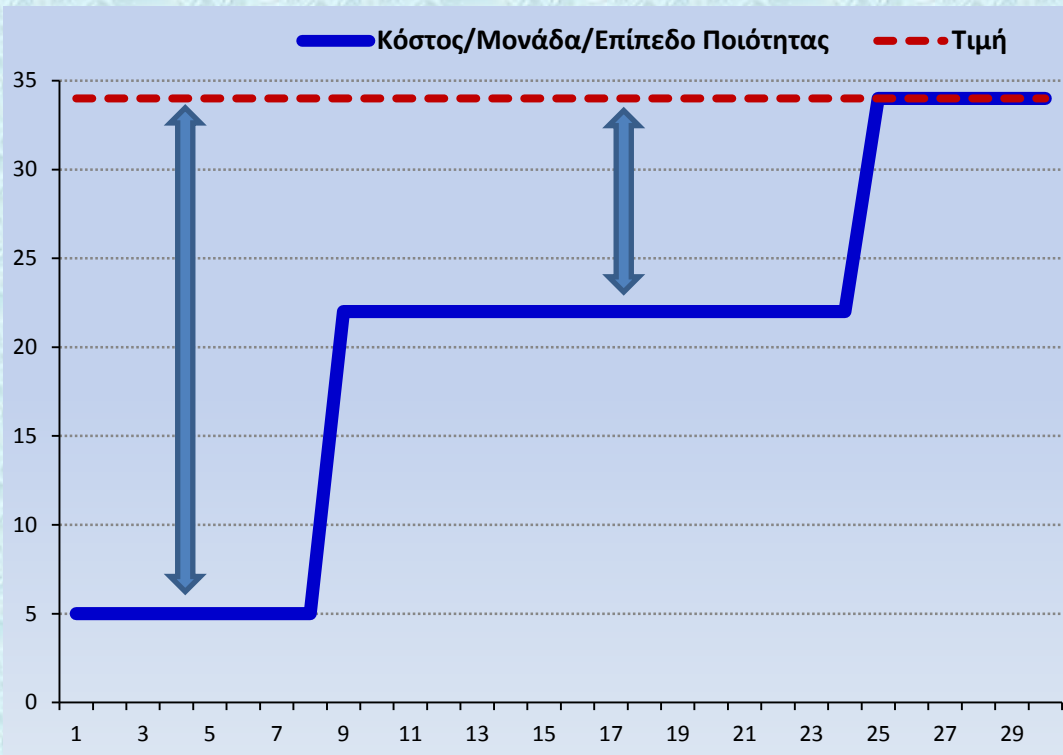
- Μαζική ακύρωση συμβολαίων (2000-2010) των ιδιωτικών επενδύσεων υποδομών νερού διεθνώς (πλην της Κίνας), λόγω κοινωνικών αντιδράσεων. Πρόκειται πράγματι για ήττα του νεοφιλελεύθερου μοντέλου;
- Η αποτυχία διδάσκει: Επιδίωξη του ελέγχου σε πιο θεμελιώδες επίπεδο και ανασύνταξη δυνάμεων για τον έλεγχο των **πόρων** κι όχι μόνο των υποδομών
- Η διακήρυξη του ΟΗΕ για το νερό -ως ανθρώπινο δικαίωμα- είναι πλήρως συμβατή με την λογική μιας αγοράς **αποκλειστικών δικαιωμάτων** νερού (Bakker 2013)

Από την ιδιωτικοποίηση των υποδομών στην ιδιωτικοποίηση των πόρων

Το νερό ως «ρικαρδιανός» πόρος

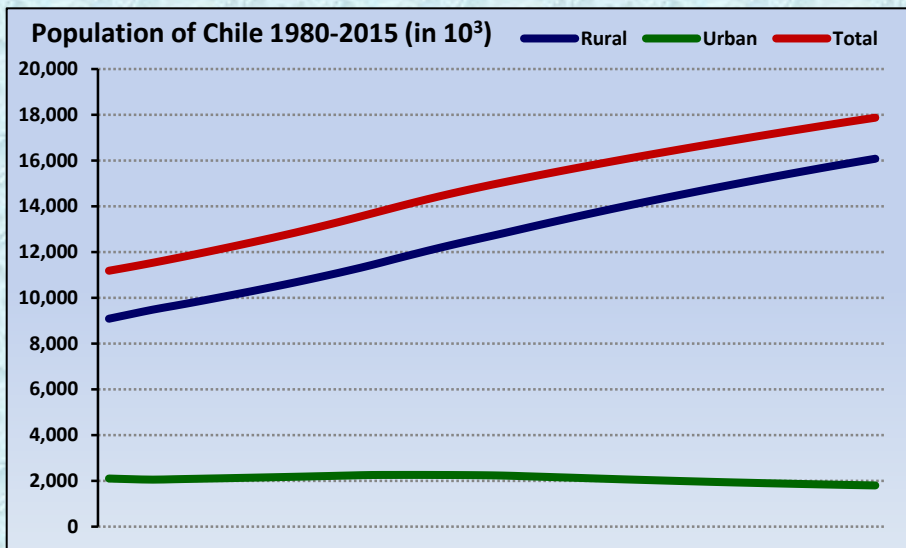
- Τα φυσικά χαρακτηριστικά μιας προσφερόμενης ποσότητας νερού με οικονομική αξία (π.χ. ποιότητα) είναι **περιορισμένα και διαβαθμισμένα**, έστω κι αν η ποσότητα είναι άφθονη
- Ύπαρξη πλεονάσματος μεταξύ τιμής αγοράς και κόστους παραγωγής που οφείλεται **μονάχα στα φυσικά χαρακτηριστικά του πόρου** (π.χ. έτοιμη καλή ποιότητα στο περιβάλλον)

Χαρακτηριστικά της Αγοράς

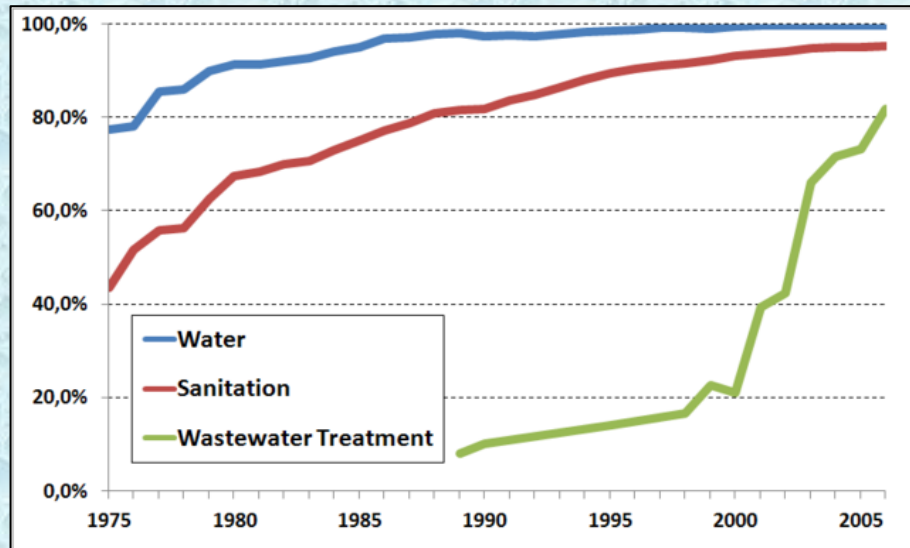
- Κατανομή **αποκλειστικών δικαιωμάτων** (διαιρετών και εξατομικευμένων) επί του φυσικού πόρου
- Απόδοση **εμπορικής τιμής** (ανταλλαγής) ανάλογα με την ποιότητα του πόρου
- Τάση **συγκέντρωσης** (ολιγοπώλιο) υπέρ όσων πρόλαβαν τα «καλά αποθέματα»

Χιλή: Ένα «επιτυχημένο» μοντέλο ιδιωτικοποίησης του νερού;

Εξέλιξη του πληθυσμού της Χιλής 1980-2010

Πηγή: WHO/UNESCO JMP

Εξέλιξη της κάλυψης του πληθυσμού από υποδομές νερού στην Χιλή 1975-2005. Πηγή: SISS

- Παρουσιάζει τον μεγαλύτερο μέσο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης (~6%) στην Ν. Αμερική κατά την περίοδο 1992-2012
- Μεγαλύτερος διεθνής παραγωγός χαλκού, καλύπτοντας ~34% της διεθνούς προσφοράς (20% του ΑΕΠ της και 60% των εξαγωγών της) (Staniewska 2012)
- Κώδικας του Νερού του 1981 του Pinochet (εμπνεύσεως Milton Friedman): Πλήρης κατακερματισμός των υδατικών πόρων σε εμπορικά δικαιώματα
- Μαζική αγορά δικαιωμάτων φυσικών αποθεμάτων νερού των Άνδεων από τις εταιρείες εξόρυξης που δραστηριοποιούνται στην Έρημο Atacama

Χιλή: Προτεραιότητες στον καταμερισμό των υδατικών πόρων

Το μοντέλο της Χιλής συνίσταται στην μεγιστοποίηση των εξαγωγικών αξιών (του μετάλλου) εις βάρος της μεγιστοποίησης της διασποράς του κοινωνικού οφέλους

- Ρύπανση βορείων ταμιευτήρων (Ποταμός Loa): Τα δικαιώματα νερού των γηγενών αγροτών πωλήθηκαν σε εξευτελιστικές τιμές → Αύξηση της συγκέντρωσης των δικαιωμάτων νερού στις εταιρείες εξόρυξης
- Σταδιακή ρύπανση και του Ποταμού Μαιρο που τροφοδοτούσε το Santiago με φυσικά αποθέματα → Σημαντική στροφή προς την αφαλάτωση

→ Φθηνά φυσικά αποθέματα νερού για εξόρυξη

→ Ακριβή αφαλάτωση για κάλυψη ελλειμμάτων

→ Ακριβή αφαλάτωση για ύδρευση

Συμπεράσματα και Προτάσεις

- Μέσα από τις ροές του διεθνούς εμπορίου, το 16% της διεθνούς χρήσης νερού πρακτικά προορίζεται για εξαγωγές (*Holzer 2012*)
- Η παραγωγή υψηλών προστιθέμενων εξαγωγικών αξιών κινητοποιεί προς τον έλεγχο (ιδιωτικοποίηση) της πηγής του νερού κι όχι μόνο των υποδομών του
- Η μετάβαση από την ιδιωτικοποίηση των υποδομών νερού στην ιδιωτικοποίηση των υδατικών πόρων είναι η επίσημη τάση κι όχι η εξαίρεση
- Η επιδίωξη της μεγιστοποίησης του κέρδους από τον ιδιώτη έχει μεγαλύτερο βάθος χρόνου μέσω της ιδιοποίησης των δωρεάν φυσικών πλεονεκτημάτων του υδατικού πόρου
- Η καθιέρωση του νερού από τον ΟΗΕ ως ανθρώπινο δικαίωμα δεν είναι ασύμβατη με την λογική της εμπορευματοποίησης του νερού
- Ανάγκη μετάβασης από την αμιγώς μονεταριστική λογική του ΑΕΠ σε μοντέλα που αποτυπώνουν την ένταση της χρήσης των φυσικών πόρων στην παραγωγή (ολοκληρωμένοι περιβαλλοντικοί και οικονομικοί λογαριασμοί)
- Ανάγκη ανάπτυξης μιας βιομηχανικής οικολογίας των υδατικών πόρων → Επένδυση, Έρευνα & Ανάπτυξη στην ανάκτηση και ανακύκλωση

Βιβλιογραφία

1. Bakker, Karen (2013), **Neoliberal vs. Postneoliberal Water: Geographies of Privatization and Resistance**, Annals of the Association of American Geographers, 103:2, 253-260
2. Holzer, Kateryna (2012), **Regulating Water Footprint in Trade: The Role of WTO Rules and Principles**, National Centers of Competence in Research (NCCR)
3. Moncur, James E. T. and Richard L. Pollock (1988), **Scarcity Rents for Water: A Valuation and Pricing Model**, Land Economics, Vol. 64, No 1
4. Prasad, Naren (2007), **Privatization of Water: A Historical Perspective**, Law, Environment and Development Journal (LEAD), Vol. 3/2, p. 217
5. Superintendencia de Servicios Sanitarios (SISS) (2007), **Informe de Gestión del sector Sanitario 2006**, <http://www.siss.gob.cl/577/w3-channel.html>
6. Staniewska, Katarzyna (2012), **Copper Mining in Chile**, TU International
7. Tassios, P. T. (2006), **Selected Topics of Water Technology in Ancient Greece**, 1st IWA International Symposium on Water and Wastewater Technologies in Ancient Civilizations, edited by A. N. Angelakis and D. Koutsoyiannis, Greece
8. United Nations (UN) (2009), **World Water Development Report 3**, UNESCO Publishing
9. United Nations (UN) (2012), **World Water Development Report 4**, UNESCO Publishing
10. United Nations Development Program (UNDP) (2006), **Human Development Report 2006 - Beyond scarcity: Power, poverty and the global water crisis**, UNDP
11. WHO / UNICEF Joint Monitoring Programme (JMP) for Water Supply and Sanitation, **Country Files (Chile)** [http://www.wssinfo.org/documents-links/documents/?tx_displaycontroller\[type\]=country_files](http://www.wssinfo.org/documents-links/documents/?tx_displaycontroller[type]=country_files)
12. Wilson, Andrew (2012), **Water, power and culture in the Roman and Byzantine worlds: An Introduction**, Water History 4, p. 1-9
13. Yang et al. (2006), **Virtual water trade: An assessment of water use efficiency in the international food trade**, Hydrology and Earth System Sciences 10, p. 443-454

Σας ευχαριστώ θερμά για την προσοχή σας!!!

